

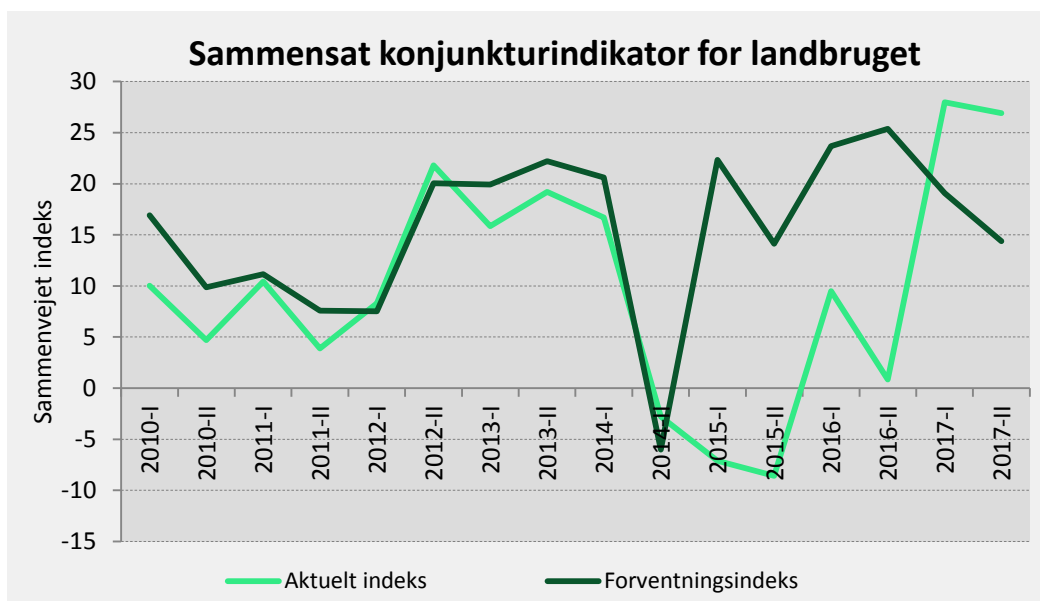
December 2017

Landmandsbarometer:

Efter stor optimisme i 2017 vender konjunkturerne i 2018

Highlights

- Det samlede konjunkturindeks cementerer den store optimisme i 2017, mens forventningerne til 2018 viser en faldende og mere moderat optimisme. Det er således landmændenes vurdering, at vi har set det bedste af højkonjunktureren i 2017, og at konjunkturerne begynde at vende i 2018.
- Forventningerne er højest blandt svine- og mælkeproducenter, men også plante- og skindproducenter har positive forventninger. Optimismen gælder såvel produktion som investeringer og indkomst. Især smågriseproducenterne forventer dog faldende indkomst i 2018. Hovedårsagen til optimismen er relativt høje prisforventninger, ligesom ophør af mælkekvoterne samt "Fødevarer- og Landbrugspakken" giver mulighed for større produktion, investeringer og indkomst.

Anm.: Den sammensatte konjunkturindikator er en sammenvejning af forventninger til produktion, investeringer og driftsresultat.

- Landmændene oplever fortsat en række produktionsbegrænsninger, hvoraf de væsentligste pt. er høje produktionsomkostninger, lave afregningspriser og vanskelig adgang til finansiering.
- Der er dog sket et bemærkelsesværdigt skred, idet andelen, der oplever mangel på arbejdskraft er steget fra omtrent ingen til næsten 20 pct. Samtidig er andelen med manglende kreditmuligheder faldet fra typisk 35-40 pct. til nu ca. 24 pct. Undersøgelsen indikerer dermed både begyndende flaskehalse på arbejdsmarkedet og en opblødning i adgangen til finansiering. Begge bevægelser kan forklares med de seneste års højkonjunktur med større aktivitet, forbedret indtjening og fald i antallet af nødstedte virksomheder.

Resultat af konjunkturmålingen 2. halvår 2017

Den store optimisme i forhold til udviklingen i produktion, investeringer og resultat i 2017 fastholdes – i 2018 aftager optimismen.

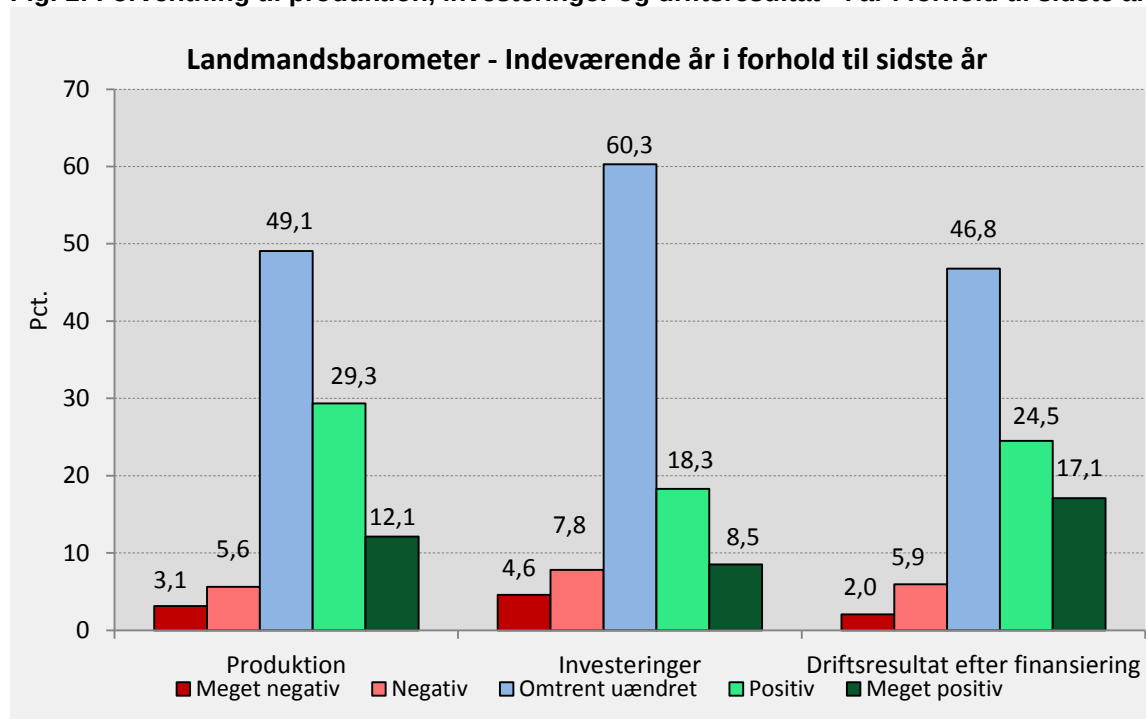
Konjunkturmålingen for landbrugets **indkomst** i 2017 viser, at et flertal af landmændene på netto 33,6 pct. forventer en stigning i forhold til 2016 på mere end 250.000 kr. Optimismen er den største siden 2010 og cementerer den forrige konjunkturmålings optimistiske forventninger til 2017.

Alle driftsgrene har positive nettoforventninger til indkomsten, men forskellen mellem driftsgrene er betydelige. Den største optimisme findes blandt smågrise-, æg- og mælkeproducenter hvor hhv. 72,2 pct, 42 pct og 32 pct. forventer en fremgang på over 250.000 kr. Modsat forventer blot 2,4 pct. af planteavlerne en lignende fremgang.

I 2018 er forventningen til udviklingen i indkomsten mere afdæmpet end for 2017. Et fald i nettoforventningerne fra 33,6 pct. til 7 pct. i 2018 skyldes primært, at svineproducenter forventer en netto negativ udvikling i indkomsten, samt at kvægproducenter kun forventer en mindre stigning. Denne indkomstforventning skyldes tilsvarende negative prisforventninger i disse driftsgrene.

Da der opereres med absolutte beløbsgrænser, kan det være vanskeligt at sammenligne på tværs af produktionsgrene, idet virksomhedens størrelse kan variere meget mellem grenene.

Fig. 1: Forventning til produktion, investeringer og driftsresultat - i år i forhold til sidste år

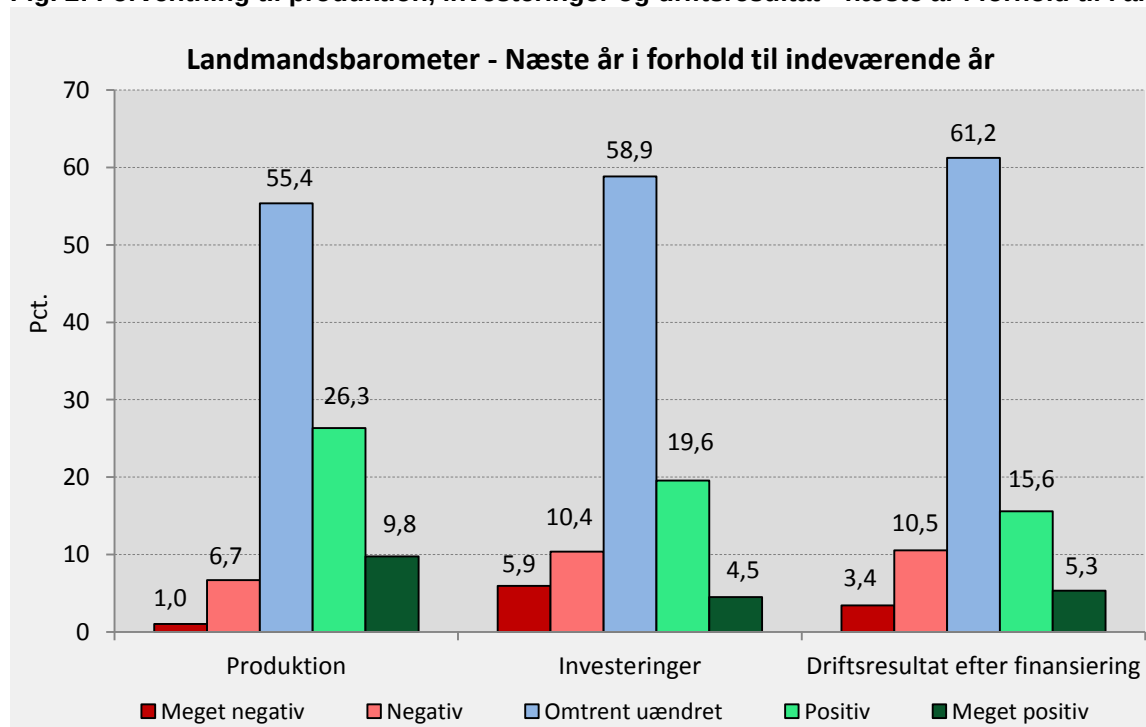

Anm.: Produktion målt i mængder og vægtet i forhold til omsætning. Investeringer vægtet i forhold til omsætning.

Tabel 1: Definition af størrelse af forventning til produktion, investeringer og driftsresultat

	Produktion	Investeringer	Driftsresultat
Meget negativ	Fald på mere end 10 pct.	Fald på mere end 25 pct.	Fald på mere end 750.000 kr.
Negativ	Fald op til 10 pct.	Fald op til 25 pct.	Fald på 250.000-750.000 kr.
Omtrent uændret			+/- 250.000 kr.
Positiv	Stigning op til 10 pct.	Stigning op til 25 pct.	Stigning på 250.000-750.000 kr.
Meget positiv	Stigning på mere end 10 pct.	Stigning på mere end 25 pct.	Stigning på mere end 750.000 kr.

Fig. 2: Forventning til produktion, investeringer og driftsresultat - næste år i forhold til i år

Netto forventer ca. 32,7 pct. af landmændene at øge **produktionen** med 10 pct. eller mere i 2017. Tendensen er næsten den samme i 2018, hvor netto 32 pct. forventer at øge produktionen.

Mere end netto 25 pct. af landmændene i alle driftsgrene med undtagelse af plante- og kyllinge-producenter har positive nettoforventninger. De fortsat høje forventninger skyldes en kombination af relativt høje prisforventninger, ophør af mælkekvoter og "Fødevare- og landbrugspakken" med blandt andet højere gødningsnormer samt den almindelige strukturudvikling, som er forceret lidt i disse år.

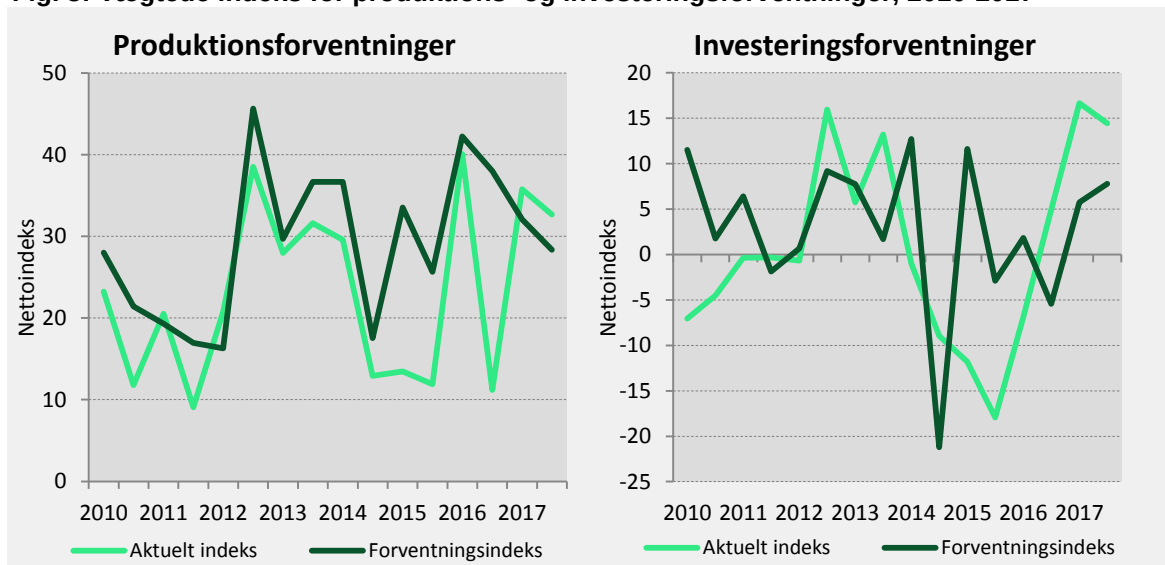
Der er en tendens til, at forventningerne til større produktion vokser med bedrifternes størrelse.

Forventningerne til **investeringerne** i 2017 bekræfter det høje niveau fra målingen i maj og viser, at netto godt 14 pct. forventer en stigning i investeringerne på 25 pct. eller mere. Forventningerne til 2018 er sågar steget lidt fra netto 5,7 pct. til 7,8 pct. Faldet fra 2017 er bredt funderet og inkluderer alle driftsgrene undtagen integreret svineproduktion og mink.

De fortsat positive forventninger til investeringer skyldes dels den seneste tids forbedrede likviditet, et udskudt investeringsbehov samt investeringsstøtte til slagtesvineproducenter. Faldet fra 2017 til 2018 afspejler tilsvarende en forventning om fald i priser og indtjening, og samlet set giver undersøgelsen et fingerpeg fra landmændene om, at de vurderer 2017 til at være toppen i den nuværende højkonjunktur.

Da der er god sammenhæng mellem retningen i Landmandsbarometerets målinger og retningen i de faktiske investeringer, kan der forventes lidt højere investeringer i 2017 og 2018. Det er i overensstemmelse med SEGES forventninger om en stigning i landbrugets samlede investeringer fra ca. 12 mia. kr. i 2016 til ca. 13 mia. kr. i 2017 og 2018.

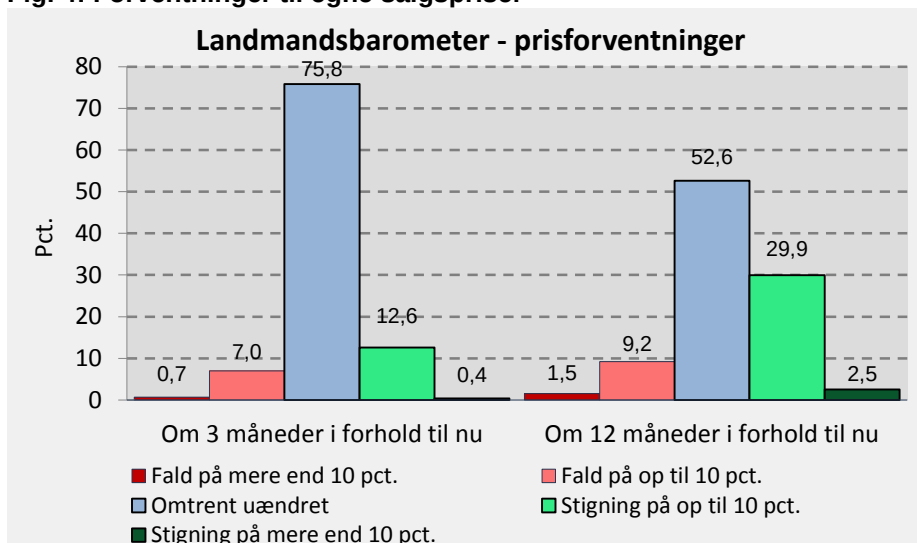
Fig. 3: Vægtede indeks for produktions- og investeringsforventninger, 2010-2017

Forventning om fremgang i produktion, investeringer og indtjening medfører højere forventninger til **beskæftigelsen**. Netto 13,9 pct. forventer øget beskæftigelse, hvilket er en forceret stigning og det hidtil højeste niveau i undersøgelsens historie. De seneste års bedre konjunkturer ser altså ud til potentielt at ville sætte sine spor i beskæftigelsesudviklingen. Den positive udvikling trues imidlertid af, at en stigende andel anser mangel på kvalificeret arbejdskraft som en produktionsbegrænsning, jf. nedenfor.

På kort sigt (3 mdr.) er der nogenlunde neutrale forventninger til **priserne** på egne salgsprodukter. Men på længere sigt (12 mdr.) forventer netto 25 pct. prisstigninger på minimum 10 pct. Denne forventning er især båret af plante- og minkavlere. At de øvrige driftsgrene er mere afdæmpede skyldes formentlig, at de aktuelle priser, som der sammenlignes med, er forholdsvis høje.

Fig. 4: Forventninger til egne salgspriser

Produktionsbegrænsningerne er fortsat massive, men udviklingen er uensartet

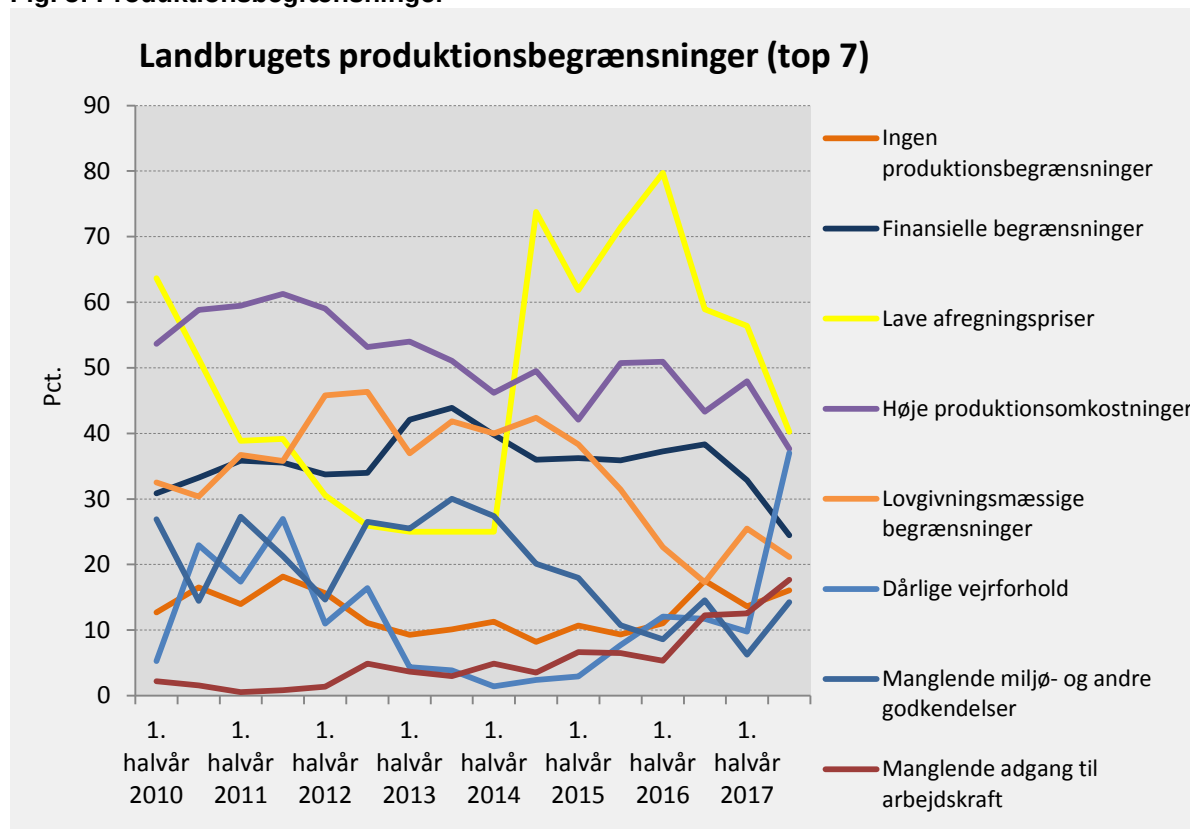
Andelen af virksomheder, der oplever en eller flere begrænsninger for produktionen er fortsat på et højt niveau. Aktuelt er den største begrænsning lave afregningspriser, høje produktionsomkostninger, dårlige vejrforhold og adgang til finansiering. Kun 16,1 pct. af landbrugsvirksomhederne oplever ingen produktionsbegrænsninger.

Landbrugsvirksomhederne forventer at øge produktionen, som det fremgår af Fig. 1, 2 og 3. Men fremgangen kan blive begrænset af en række forhold. Helt aktuelt gælder dette især:

- Lave afregningspriser (40,2 pct.). Især plante- og minkproducenter. Generelt har oplevelsen af lave afregningspriser dog været aftagende siden 1. halvår 2016.
- Høje produktionsomkostninger (37,6 pct.). Niveauet er højt for alle driftsgrene.
- Finansielle begrænsninger (24,5 pct.). Angives især af kvæg, svineproducenter og fjerkræ. Der er sket et bemærkelsesværdigt fald, idet andelen typisk har ligget mellem 35 og 45 pct. siden undersøgelsens start i 2010. Dermed indikeres en opblødning i adgang til kredit.
- Lovgivningsmæssige begrænsninger (21,2 pct.). Ens på tværs af driftsgrene og landsdele.
- Mangel på kvalificeret arbejdskraft er steget til 17,7 pct. og begynder at blive en begrænsende faktor for produktionen for stadig flere landbrugsbedrifter.
- Manglende miljø- og andre godkendelser (14,2 pct.). Er mest begrænsende for svine-, mink- og kyllingeproducenter.

De to mest markante bevægelser er færre finansielle begrænsninger og større mangel på arbejdskraft. I begge tilfælde er årsagen formentlig de seneste års højkonjunktur med større aktivitet, forbedret indtjening og fald i antallet af nødstedte virksomheder og direkte konkurer.

Fig. 5: Produktionsbegrænsninger

Anm.: Ved dette spørgsmål var det muligt at give flere svar, hvorfor procenterne ikke summer til 100.

Tabel 2: Landmandsbarometerets samlede resultater (pct.)

Produktion*	Indeværende år i forhold til sidste år	Næste år i forhold til i år
Negativ vækst med mere end 10 pct.	3,1	1,0
Negativ vækst op til 10 pct.	5,6	6,7
Omtrent uændret	49,1	55,4
Positiv vækst op til 10 pct.	29,3	26,3
Positiv vækst med mere end 10 pct.	12,1	9,8
Ved ikke / Ikke relevant	0,7	0,8

Investeringer*	Indeværende år i forhold til sidste år	Næste år i forhold til i år
Negativ vækst med mere end 25 pct.	4,6	5,9
Negativ vækst op til 25 pct.	7,8	10,4
Omtrent uændret	60,3	58,9
Positiv vækst op til 25 pct.	18,3	19,6
Positiv vækst med mere end 25 pct.	8,5	4,5
Ved ikke / Ikke relevant	0,5	0,7

Beskæftigelse**	Indeværende år i forhold til sidste år	Næste år i forhold til i år
Fald på mere end 2 beskæftigede	0,1	0,0
Fald på 1-2 beskæftigede	5,3	3,0
Uændret	81,9	78,9
Stigning på 1-2 beskæftigede	10,8	15,0
Stigning på mere end 2 beskæftigede	1,0	2,0
Ved ikke / Ikke relevant	1,0	1,1

Driftsresultat efter finansiering**	Indeværende år i forhold til sidste år	Næste år i forhold til i år
Fald på mere end 750.000 kr.	2,0	3,4
Fald på 250.000-750.000 kr.	5,9	10,5
+/- 250.000 kr.	46,8	61,2
Stigning på 250.000-750.000 kr.	24,5	15,6
Stigning på mere end 750.000 kr.	17,1	5,3
Ved ikke / Ikke relevant	3,6	3,9

Prisudviklingen på egne salgsprodukter	Om 3 måneder i forhold til nu	Om 12 måneder i forhold til nu
Fald på mere end 10 pct.	0,7	1,5
Fald på op til 10 pct.	7,0	9,2
Omtrent uændret	75,8	52,6
Stigning på op til 10 pct.	12,6	29,9
Stigning på mere end 10 pct.	0,4	2,5
Ved ikke / Ikke relevant	3,6	4,2

Produktionsbegrænsninger*		
Manglende adgang til arbejdskraft	17,7	
Manglende adgang til andre indsatsfaktorer	2,9	
Finansielle begrænsninger	24,5	
Lave afregningspriser	40,2	
Høje produktionsomkostninger	37,6	
Manglende miljøgodkendelser	8,8	
Andre manglende myndighedsgodkendelser	5,4	
Lovgivningsmæssige begrænsninger	21,2	
Utilstrækkelig kapacitet	5,1	
Dårlige vejrforhold	37,0	
Andre produktionsbegrænsninger	4,2	
Oplever ingen produktionsbegrænsninger	16,1	

* Vægtet i forhold til omsætning

** Virksomheder med over 1 mio. kr. i omsætning

Disclaimer:

Denne analyse er udarbejdet af SEGES P/S, som er en uafhængig rådgivningsvirksomhed.

Analysen er udarbejdet af analytikere uden et forretningsmæssigt forhold til de emner, der berøres, og tjener alene til orientering. Analysen er baseret på offentlig tilgængelig information. Der er anvendt kilder, som SEGES finder pålidelige, men SEGES påtager sig ikke ansvar for materialets rigtighed eller for dispositioner foretaget på baggrund af analysens informationer eller vurderinger. Analysens vurderinger og anbefalinger kan ændres uden varsel. Analysen er til personlig brug for DLBR's rådgivere og kunder, og må ikke kopieres eller offentliggøres nogetsteds uden SEGES' tilladelse.

Metode

Landmandsbarometeret er en konjunkturundersøgelse, der tager udgangspunkt i forventningerne til den fremtidige udvikling i forhold til tidligere. Hvis udgangspunktet er negativt, er der større tilbøjelighed til, at undersøgelsen viser forventning om fremgang og vice versa. Undersøgelsen afspejler således mere *retningen og ændringens størrelse* end niveauerne.

Hvis landmændene er i stand til at spotte konjunktursituationen præcist, vil forventningsindekset være en ledende indikator for det aktuelle indeks. Det har indtil nu delvist været tilfældet.

SEGE har gennemført konjunkturundersøgelsen november 2017 blandt ca. 16.000 danske landbrugsvirksomheder, som samarbejder med Dansk Landbrugsrådgivning. Landbrugsvirksomhederne omfatter driftsgrenene svineproducenter, mælkeproducenter, planteavlere, pelsdyr- og fjerkræproducenter samt andre virksomheder indenfor primærlandbrug.

De deltagende i undersøgelsen er repræsentativt sammensat, og resultaterne er vægtet ud fra landbrugsvirksomhedernes geografiske placering, driftsgren samt omsætning, således at de afspejler det samlede danske primærlandbrug.

Undersøgelsen måler på en række relevante parametre i forhold til de aktuelle konjunkturer. Det gælder forventningerne til produktion, investeringer, beskæftigelse, produktionsbegrænsninger, resultat og produktpriser. Der bliver både spurgt til forventningerne i indeværende år og kommende år. Hvor det er relevant, er resultaterne af konjunkturmålingen vægtet ud fra virksomhedernes omsætning.

Den sammensatte konjunkturindikator for landbruget består af forventninger til produktion, investeringer og driftsresultat i indeværende år i forhold til foregående år (aktuelt indeks) og kommende år i forhold til indeværende år (forventningsindeks). Sammenvejningen foretages ved at vægte besvarelsene, således at andelen af besvarelser, der svarer til "meget positiv" multipliceres med 1, "positiv" med 0,5, omtrent uændret med 0, "negativ" med -0,5 og "meget negativ" multipliceres med -1. Værdien af indikatoren fremkommer som et simpelt gennemsnit af nettotallene for de nævnte indikatorer.

Samme metode for sammenvejning af de forskellige grader af forventninger anvendes for de sammenvejede forventninger til produktion og investeringer.

Læs mere på www.landbrugsinfo.dk/okonomianalyser

Kontakt:

Klaus Kaiser

Erhvervsøkonomisk chef

T +45 8740 5175 (direkte)

M +45 2013 5175

E kak@seges.dk

Øvrige medvirkende:

Kasper Selmer Pedersen

Studentermedhjælper